

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی

**پایان نامه کارشناسی ارشد ، رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش
گرایش تعلیم و تربیت اسلامی**

موضوع :

بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند از دیدگاه قرآن و روایات

استاد راهنما : **حجه الاسلام والمسلمین دکتر سعید بهشتی**

استاد مشاور : **دکتر محمد حسن آموزگار**

استاد داور : **دکتر سید کاظم اکرمی**

دانشجو : **روحیه بهمنی**

۱۳۸۸

تقديم به :

مادر نمونه تاريخ و الكوى مسلم تربيت دينى
حضرت فاطمه زهرا سلام الله عليها

“ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنْ اَنْصَارِهَا وَ اَعْوَانِهَا ”

تقدیر و تشکر :

" من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق "

خدای سبحان را سپاس می گویم که بار دیگر فرصت داد در خدمت اساتید محترم زانوی تلمذ و ادب بزنم و از راهنماییهای حکیمانه آن بزرگواران استفاده نمایم. از حوصله ، دقت نظر و تدبیر های راهگشای استاد ارزشمدار و فرهیخته ام حجت الإسلام والمسلمین جناب آقای دکتر سعید بهشتی که در کمال آرامش و تواضع ، بنده را راهنمایی و ارشاد فرمودند سپاسگزارم. از جناب آقای دکتر محمد حسن آموزگار استاد مشاور که در عین جدیت ، با حوصله و اندیشمندانه در پیشبرد این تحقیق ، بنده را هدایت کردند سپاسگزارم. از جناب آقای دکتر اکرمی که قبول زحمت نمودند و داوری این رساله را به عهده گرفتند کمال امتنان را دارم.

از همکاری همسر نکته سنج ، فرزانه و بزرگواری که با سعه صدر و در عین تلاش در جهت تامین محیط روانی آرام ، کمک های ارزشمندی در جهت غنای محتوایی تحقیق نمودند ، از صمیم قلب قدردانی می نمایم. سجده شکر بر آستان باعظمت و پرشکوه الهی فرود می آورم و توفیقات روز افزون ایشان را از درگاه کبریایش برای همه ایشان آرزومندم.

" اللهم وفقنا لما تحب و ترضی "

چکیده :

در تحقیق حاضر به بررسی دیدگاه های قرآن و روایات در مورد نقش مادر در تربیت دینی فرزند قبل و بعد از تولد پرداخته شده است. روش تحقیق، توصیفی تحلیلی است. همچنین روش جمع آوری داده ها روش کتابخانه ای و ابزار آن، فیش برداری است و در این تحقیق برای تحلیل اطلاعات از تحلیل کیفی استفاده شده است .

سوال های تحقیق به شرح زیر است :

۱-نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه قرآن چیست ؟

۲-نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه قرآن چیست ؟

۳- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه روایات چیست ؟

۴- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه روایات چیست ؟

یافته ها نشان می دهد که از دیدگاه قرآن در مرحله قبل از بارداری نقش وراثتی مادر از جهت اخلاقی، هوشی، رفتاری و خانوادگی در تربیت دینی فرزند موثر است. همچنین تغذیه وی در این دوران و خودسازی اش در تربیت دینی فرزند اثرگذار است. در مرحله بارداری نیز ایمان و اعتقادش، اخلاق و تقوا و حتی نوع تغذیه اش اثر گذار است. در مرحله بعد از تولد، ایمان و تقوای مادر و نیز نوع تغذیه اش در شیر نقش دارد. بعد از این مرحله، مادر می تواند در پرورش اعتقادات، اخلاق و رفتار فرزندش موثر باشد. از دیدگاه روایات، مادر در دوره قبل از بارداری نقش وراثتی در تربیت دینی فرزند دارد. همچنین اخلاق، اعتقاد، رفتار و تغذیه وی در دوره بارداری در تربیت دینی فرزند اثرگذار است. اخلاق، رفتار، هوش، عقیده، و نوع تغذیه اش از طریق شیر به فرزند منتقل شده و در تربیت دینی وی تاثیر دارد. در دوره بعد از شیردهی مادر می تواند اخلاق، اعتقادات و رفتار وی را در جهت تربیت دینی پرورش دهد.

کلید واژگان: قرآن، روایات، تربیت دینی، مادر.

فصل اول : کلیات تحقیق

- ۱-۱- مقدمه ۲
- ۱-۲- بیان مسئله ۲
- ۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق ۳
- ۱-۴- اهداف تحقیق ۴
- ۱-۴-۱- هدف اصلی تحقیق ۴
- ۱-۴-۲- اهداف فرعی تحقیق ۴
- ۱-۵- سوال های تحقیق ۴
- ۱-۵-۱- سوال اصلی تحقیق ۴
- ۱-۵-۲- سوال های فرعی تحقیق ۴
- ۱-۶- تعریف مفاهیم ۵

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق

- ۱-۲- مقدمه ۷
- ۲-۲- مبانی نظری ۷
- ۲-۲-۱- مفهوم تربیت دینی ۷
- ۲-۲-۲- مفهوم تربیت دینی از دیدگاه دانشمندان مسلمان ۱۰
- ۲-۲-۲-۱- فارابی ۱۰
- ۲-۲-۲-۲- ابن سینا ۱۰
- ۲-۲-۲-۳- غزالی ۱۱

۱۲ ..... ابن مسکویه ۴-۲-۲-۲

۱۳ ..... خواجه نصیر الدین طوسی ۵-۲-۲-۲

۱۵ ..... فیض کاشانی ۶-۲-۲-۲

۱۶ ..... ماجد عرسان الکیلانی ۷-۲-۲-۲

۱۸ ..... مطهری ۸-۲-۲-۲

۱۹ ..... بهشتی ۹-۲-۲-۲

۲۱ ..... قائمی ۱۰-۲-۲-۲

۳-۲-۲-۳- مفهوم تربیت دینی از دیدگاه دانشمندان غیرمسلمان

۲۲ ..... جان لاک ۱-۳-۲-۲

۲۲ ..... روسو ۲-۳-۲-۲

۲۳ ..... پستالوتسی ۳-۳-۲-۲

۲۵ ..... کانت ۴-۳-۲-۲

۲۶ ..... ۳-۲-۳- پیشینه تحقیق

۲۶ ..... ۱-۳-۲- پیشینه عام

۲۶ ..... الف-پایان نامه ها

۲۸ ..... ب-مقاله ها

۳۱ ..... ج-کتاب ها

۳۴ ..... ۲-۳-۲- پیشینه خاص

۳۴ ..... الف-پایان نامه ها

ب- مقاله ها..... ۳۶

ج- کتاب ها..... ۳۶

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

۱-۳- مقدمه ۳۹

۲-۳- نوع تحقیق ۳۹

۳-۳- روش تحقیق ۴۰

۴-۳- روش و ابزار گردآوری اطلاعات ۴۰

۵-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۴۱

فصل چهارم : یافته های پژوهش

۱-۴- مقدمه ۴۴

۴-۱-۱- بخش اول: بررسی اولین سوال تحقیق : نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره

قبل از تولد از دیدگاه قرآن چیست ؟ .....

۴۵

۴-۱-۱-۱- مرحله قبل از بارداری..... ۴۵

۴-۱-۱-۱-۱- نقش وراثتی مادر ۴۵

الف- شباهت هوشی و عقلی فرزند به مادر..... ۴۸

ب- شباهت اخلاقی مادر به فرزند..... ۴۹

ج- شباهت عملی فرزند به مادر..... ۵۱

- د- نقش اصالت و نجابت خانوادگی مادر در تربیت دینی فرزند ۵۲
- ۴-۱-۱-۲- نقش تغذیه مادر در دوره قبل از بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند .. ۵۳
- ۴-۱-۱-۳- نقش خودسازی مادر در دوره قبل از بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند..... ۵۴
- الف- نقش ایمان مادر در دوره قبل از بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند ۵۴
- ب- نقش تقوای مادر در دوره قبل از بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند ۵۵
- ج- نقش عبادت مادر در دوره قبل از بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند ۵۷
- ۴-۱-۱-۲- مرحله بارداری ۵۹
- ۴-۱-۱-۲-۱- نقش ایمان و اعتقاد مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند ۵۹
- ۴-۱-۱-۲-۲- نقش حالات اخلاقی و تقوای مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند..... ۶۱
- فرزند..... ۶۱
- ۴-۱-۱-۳- نقش تغذیه مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند ۶۲
- ۴-۱-۲- بخش دوم : بررسی دومین سوال تحقیق نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه قرآن چیست ؟ ۶۴
- ۴-۱-۲-۱- مرحله شیردهی ۶۴
- ۴-۱-۱-۲-۱- نقش شیر مادر در تربیت دینی فرزند..... ۶۴
- الف- تاثیر ایمان و اعتقاد مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند ۶۵
- ب- تاثیر تقوای مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند ۷۱
- ج- تاثیر تغذیه در شیر مادر و نقش آن در تربیت دینی فرزند ۷۲

- ۷۳ ..... ۴-۱-۲-۲-مرحله بعد از شیر دهی
- ۷۳ ..... ۴-۱-۲-۲-۱-خصوصیات ضروری مادر برای تربیت دینی فرزند
- ۷۴ ..... ۴-۱-۲-۲-۲-تاثیر مادر در پرورش اعتقادات فرزند
- ۷۶ ..... الف- نگرش دقیق در نظام آفرینش
- ۷۸ ..... ب- شناخت آفرینش انسان
- ۷۹ ..... ج- آشنایی با موجودات نده
- ۸۰ ..... ۴-۱-۲-۲-۳-تاثیر مادر در پرورش اخلاق فرزند
- ۸۴ ..... ۴-۱-۲-۲-۴-تاثیر مادر در پرورش اعمال فرزند
- ۸۶ ..... الف- نقش آسیه
- ۸۸ ..... ب- نقش همسر نوح
- ۹۲ ..... ۴-۱-۲-۲-۵-تاثیر مادر در دوری از محرمات فرزند
- ۹۴ ..... ۴-۱-۳-بخش سوم : بررسی سومین سوال تحقیق : نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه روایات چیست ؟
- ۹۴ ..... ۴-۱-۳-۱-مرحله قبل از بارداری
- ۹۴ ..... ۴-۱-۳-۱-۱-دیدگاه روایات در مورد نقش وراثت در تربیت
- ۹۶ ..... ۴-۱-۳-۱-۲-نقش وراثتی مادر در تربیت دینی فرزند
- ۹۶ ..... الف- شباهت عقلی و هوشی فرزند به مادر
- ۹۸ ..... ب- شباهت اخلاقی فرزند به مادر
- ۱۰۲ ..... ج- شباهت عملی فرزند به مادر

- ۱۰۳ ..... د- نقش اصالت خانوادگی مادر در تربیت دینی فرزند
- ۱۰۹ ..... ۴-۱-۳-۲- مرحله بارداری
- ۱۱۰ ..... ۴-۱-۳-۲-۱- نقش اعتقادات و باور مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۱۱ ..... ۴-۱-۳-۲- نقش حالات روحی و اخلاقی مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۱۲ ..... ۴-۱-۳-۲- نقش اعمال مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۱۷ ..... ۴-۱-۳-۲- نقش تغذیه مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۱۹ ..... ۴-۱-۳-۲- نقش تغذیه مادر در دوره بارداری و تاثیر آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۲۰ ..... ۴-۱-۳-۲- بررسی چهارمین سوال تحقیق : نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه روایات چیست ؟
- ۱۲۴ ..... ۴-۱-۴-۱- مرحله شیر دهی
- ۱۲۵ ..... ۴-۱-۴-۱- تاثیر هوش مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۲۷ ..... ۴-۱-۴-۲- تاثیر اعتقادات مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۲۸ ..... ۴-۱-۴-۳- تاثیر اخلاق مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۲۹ ..... ۴-۱-۴-۴- تاثیر عمل مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۳۰ ..... ۴-۱-۴-۵- تاثیر تغذیه مادر در شیر و نقش آن در تربیت دینی فرزند
- ۱۳۱ ..... ۴-۱-۴-۲- مرحله بعد از شیر دهی
- ۱۳۲ ..... ۴-۱-۴-۲-۱- تاثیر مادر در پرورش اعتقادات فرزند
- ۱۳۳ ..... الف- راههای پرورش عقل
- ۱۳۵ ..... ۴-۱-۴-۲-۲- تاثیر مادر در پرورش اخلاق فرزند

- الف- پرورش صفات پسندیده ۱۳۵
- ب- روش های اصلاح رذایل اخلاقی ۱۴۵
- ۱-۲-۳-۴-۳- تاثیر مادر در پرورش اعمال عبادی فرزند ۱۴۹
- الف- آموزش قرآن ۱۴۹
- ب- آموزش نماز ۱۵۱
- ج- آموزش روزه ۱۵۳

فصل پنجم : خلاصه و نتیجه گیری

- ۱-۵- مقدمه ۱۵۷
- ۲-۵- خلاصه ای از یافته های پژوهش ۱۵۷
- ۱-۲-۵- نقش مادر در تربیت دینی فرزند قبل از تولد از دیدگاه قرآن ۱۵۷
- ۲-۲-۵- نقش مادر در تربیت دینی فرزند بعد از تولد از دیدگاه قرآن ۱۵۸
- ۳-۲-۵- نقش مادر در تربیت دینی فرزند قبل از تولد از دیدگاه روایات ۱۵۹
- ۴-۲-۵- نقش مادر در تربیت دینی فرزند بعد از تولد از دیدگاه روایات ۱۶۲
- ۳-۵- محدودیت های تحقیق ۱۶۶
- ۴-۵- پیشنهادهای تحقیق ۱۶۷
- ۱-۴-۵- پیشنهاد های پژوهشی ۱۶۷
- ۲-۴-۵- پیشنهاد های کاربردی ۱۶۷
- فهرست منابع ۱۶۸

الف - کتاب ها ۱۶۸

ب - مقاله ها ۱۷۰

ج - پایان نامه ها ۱۷۱

فصل اول :
کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه: در این فصل به طور خلاصه به بیان مسئله، اهمیت تحقیق درباره نقش مادر در تربیت دینی فرزند از دیدگاه قرآن و روایات، اهداف تحقیق، سوالات تحقیق و تعریف اصطلاحات پرداخته خواهد شد.

۱-۲- بیان مسئله

مسئله مهم این است که می بایست طرح مشخصی برای مادرانی که درصدد تربیت دینی فرزندان خود هستند تهیه شود. غیر از این نیست که بیشترین ارتباط کودک با مادر است، بیشترین زمان کودک در همراهی با مادر سپری می شود و بیشترین اثر تربیتی در عمل و گفتار کودک از مادر اخذ می شود. موارد یاد شده محقق را بر آن می دارد تا با تدوین مجموعه ای مدون، مسیر حرکت مادر جهت تربیت دینی فرزند را با استفاده از آیات قرآن کریم و روایات معصومین (ع) مشخص نماید، تا امکان پیمودن این مسیر با مشخص بودن مراحل مختلف آن آسان گردد.

این تحقیق در پی آن است که دیدگاه قرآن را در مورد نقش مادر در تربیت دینی فرزند بررسی کند و همچنین دیدگاه روایات را در مورد نقش مادر در تربیت دینی فرزند بررسی نماید.

بنابراین در این تحقیق به دنبال آن هستیم که دریابیم از دیدگاه قرآن در مورد تربیت دینی فرزندان چه مطالبی مطرح می شود و مادر چگونه می تواند در این امر نقش داشته باشد و همچنین از دیدگاه معصومین (ع)، مادر چه نقشی در تربیت دینی فرزندان دارد؟ پس سؤال اصلی تحقیق این است که، نقش مادر در تربیت دینی فرزند از دیدگاه قرآن و روایات چیست؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

۱- به نظر می‌رسد برخی از مادران امروز مسئولیت اصلی خویش را فراموش کرده و تربیت فرزندان را جزو وظیفه و تکلیف خویش نمی‌دانند. به نظر آنان کسب و کار در بیرون از منزل است که برای آنان عزت و آبرو به همراه می‌آورد. این مادران با سپردن فرزندان خویش به مهد کودک‌ها و به دست پرستاران، تربیت آنان را با مشکلات بسیاری مواجه می‌کنند. بنابراین لازم است آنان به اهمیت وظیفه خویش پی ببرند.

۲- به نظر محقق، اصلاح زنان در جامعه یعنی اصلاح فرزندان، داشتن اعتقادات، اخلاق و اعمال پسندیده در مادران یعنی داشتن این صفات در فرزندان، بنابراین ضروری است که مادران در این زمینه آگاهی‌های اساسی کسب نمایند.

۳- از آنجا که انقلاب اسلامی در ایران کاملاً جنبه فرهنگی و اعتقادی دارد و نقش دین اسلام در تولید باورهای دینی مبتنی بر دستیابی به مبانی اصیل اسلامی و مولفه‌های تربیتی و تولید نسل سالم، معتقد و متعهد انکارناپذیر می‌باشد و همچنین به دلیل ارتباط زیاد کودک با مادر، نقش بسیار مهم مادر در تربیت دینی فرزند غیرقابل چشم‌پوشی می‌باشد لذا لازم است در حوزه تربیت دینی، فرزندان آتی جامعه، بر محور اهداف عالی انقلاب اسلامی و پرورش یافته، در یک فرایند متکامل و پویا، مراحل مختلف تربیت دینی و نقش بسیار مهم و اثرگذار مادر در طی آن تدوین و در دسترس عموم افراد جامعه قرار گیرد.

۴- با وجود اهمیت بسیار زیاد نقش مادر در تربیت دینی فرزند در این زمینه کار پژوهشی قابل توجهی در دانشگاه‌های کشور انجام نشده است و برخی پروژه‌های تحقیقاتی انجام شده در سایر نهادها و موسسات نیز در خور توجه نمی‌باشد.

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۴-۱- هدف اصلی تحقیق : بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند از دیدگاه قرآن و روایات

۱-۴-۲- اهداف فرعی تحقیق:

- ۱- بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه قرآن
- ۲- بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه قرآن
- ۳- بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه روایات
- ۴- بررسی نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه روایات

۱-۵- سوال های تحقیق

۱-۵-۱- سوال اصلی تحقیق : نقش مادر در تربیت دینی فرزند از دیدگاه قرآن و روایات چیست ؟

۱-۵-۲- سوالات فرعی تحقیق:

- ۱- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه قرآن چیست؟
- ۲- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه قرآن چیست ؟
- ۳- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره قبل از تولد از دیدگاه روایات چیست ؟
- ۴- نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوره بعد از تولد از دیدگاه روایات چیست؟

۱-۶- تعریف مفاهیم

قرآن: کلام خداوند است که از طریق وحی بر آخرین پیامبر محمد مصطفی صلی الله علیه و آله نازل

شده است و دارای ۱۱۴ سوره در ۳۰ جزء می باشد.

روایات : احادیث معتبری که متعلق به ۱۴ معصوم (ع) می باشد. (هادوی، ۱۳۶۵، ص ۲۵)

تربیت دینی : عبارتست از مجموعه اعمالی که عمدی و هدفدار به منظور آموزش گزاره های معتبر یک دین در افراد دیگر به نحوی که آن افراد در عمل و نظر به آن آموزه ها متعهد و پایبندگردند.

(داوودی، ۱۳۸۷، ص ۲۶)

مادر : مادر شخصی است که امر پرورش فرزندان را در دوران حمل و پس از آن بر عهده دارد و در

انجام این وظیفه بدون هیچ چشمداشت مادی و یا معنوی کوشاست. (قائمی، ۱۳۸۶، ص ۲۲)

فصل دوم :

مبانی نظری

و پیشینه تحقیق

در این فصل در قسمت مبانی نظری، ابتدا به بررسی مفهوم تربیت دینی پرداخته شده است و سپس دیدگاه های دانشمندان مسلمان (فارابی، ابن سینا، غزالی، ابن مسکویه، خواجه نصیر الدین طوسی، ماجد عرسان الکیلانی، مطهری، بهشتی و قائمی) در مورد تربیت دینی بیان می شود و در ادامه دیدگاه دانشمندان غیرمسلمان (جان لاک، روسو، پستالوتسی و کانت) در مورد تربیت دینی مطرح می شود و در انتها در قسمت پیشینه تحقیق، پژوهش هایی که در رابطه با موضوع تحقیق و حول محور تربیت دینی، نقش مادر در تربیت دینی فرزند و تربیت دینی فرزند انجام گردیده است، بیان می شود.

۲-۲- مبانی نظری

۲-۲-۱- مفهوم تربیت دینی

برای دست یافتن به تعریفی از تربیت دینی لازم است تصویری از «دین» و «تربیت» داشته باشیم. تعریف مورد نظر ما از تربیت عبارت است از «مجموعه اعمالی که یک فرد به عمد، به منظور اثرگذاری بر شناخت ها، اعتقادات، احساسات و عواطف و رفتارهای انسانی یا انسان های دیگر بر اساس برنامه ای سنجیده، انجام می دهد. اما «دین» در زبان فارسی به معنای کیش، آیین و طریقت است. در زبان عربی نیز این واژه به معنای اطاعت، انقیاد و آیین و شریعت آمده است. در تعریف دین می توان گفت: دین عبارت است از مجموعه گزاره های معتبر به جا مانده از مرجع یا مراجع فوق سوال یک دین. این گزاره ها می توانند در یک متن مشخص مکتوب باشند (مانند قرآن، تورات و انجیل) و یا به صورت شفاهی از طریق معتبر نقل شده باشند، به هر حال دین در اصل بر همین مجموعه گزاره های خاص منطبق است و برای اشخاص معتقد به آن به صورت مجموعه اعتقادات، احساسات، و اعمال

خاص تحقق می یابد. (داوودی، ۱۳۸۶، صص ۲۵-۲۶)

اکنون، با توجه به معنای «تربیت» و «دین» می توانیم بگوییم: